

13. European Commission. Communication from the Commission: Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. – Brussels, 3.3.2010, COM(2010) 2020. – 37 p.

Інформація про авторів:

Олег Тараненко – кандидат історичних наук,
доцент кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових
дисциплін

Черкаського національного університету імені Богдана
Хмельницького.

e-mail: oleg.taranenko@yandex.ua

Сергій Корновенко – доктор історичних наук,
професор кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових
дисциплін

Черкаського національного університету імені Богдана
Хмельницького

e-mail: s-kornovenko@ukr.net

Taranenko Oleg – Candidate of historical sciences, Docent,
Docent of the Department of Intellectual Property and Civil Disciplines
of Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkassy.

Kornovenko Sergei – Doctor of historical sciences, Professor,
Professor of the Department of Intellectual Property and Civil Disciplines
of Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

УДК 378 (477)

Наталія Терентьєва
м. Чернігів, Україна

**ІНТЕГРАЦІЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНЬО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР:
різновекторність прояву**

Автором наголошено, що входження України у трансконтинентальну систему інформації вимагає синхронізації процесів розвитку вищої освіти із загальними тенденціями розвитку людського суспільства. У статті репрезентовано різні прояви інтеграційних процесів щодо створення єдиного інформаційного освітньо-наукового простору, як позитивні (індивідуалізація, інноваційний характер освіти, демократизація; інноваційний менеджмент у сфері освіти, міжнародна інтеграція у сфері освіти та ін.), так і негативні (антифундаменталізація, скорочення державного фінансування освіти і науки, напруження між ВНЗ

через впровадження міжнародних рейтингів, старіння викладацького складу, зниження якості освіти) явища у вищій освіті.

Ключова слова: вища освіта, єдиний інформаційний освітньо-науковий простір, європейський простір вищої освіти, інтеграційні процеси.

Автором отмечено, что вхождение Украины в трансконтинентальную систему информации требует синхронизации процессов развития высшего образования с общими тенденциями развития человеческого общества. В статье представлены различные проявления интеграционных процессов, связанных с созданием единого информационного научно-образовательного пространства, – как положительные (индивидуализация, инновационный характер образования, демократизация; инновационный менеджмент в сфере образования, международная интеграция в сфере образования и др.), так и отрицательные (антифундаментализация, сокращение государственного финансирования образования и науки, напряжение между вузами вследствие внедрения международных рейтингов, старение преподавательского состава, снижение качества образования) явления в высшем образовании.

Ключевая слова: высшее образование, единое информационное образовательно-научное пространство, европейское пространство высшего образования, интеграционные процессы.

Terentieva N.O.
Chernihiv, Ukraine

**INTEGRATION OF UKRAINIAN UNIVERSITY EDUCATION
INTO EUROPEAN EDUCATIONAL AND INFORMATIONAL
SPACE: DIFFERENT DISPLAYS**

The author emphasized that Ukraine's entry into the transcontinental data system requires synchronization processes of higher education with the general tendencies of human society. The article represented different manifestations of the integration process according to create common information, educational and scientific space as positive (individualization, innovative education, democratization, innovation management in education, international integration in education and so on) and negative (anti-fundamentalization, reduction of state funding for

education and science, tensions between the universities through the international ratings implementation, aging faculty, lower quality education) phenomenon in higher education.

Key words: *higher education, general information, education and research area, European space of higher education, integration processes.*

Активні (навіть масові) інтеграційні процеси у сфері освіти розпочались на початку XXI століття після доєднання України до низки європейських документів (Сорбонська декларація, 1998; Болонська декларація, 1999; Рішення Конференції європейських вищих навчальних закладів і освітніх організацій, Саламанка, 2001; Комюніке зустрічі європейських міністрів, які відповідають за вищу освіту, Прага, 2001; Комюніке конференції міністрів, відповідальних за вищу освіту, Берлін, 2003; Комюніке Конференції Європейських міністрів освіти, Берген, 2005; Комюніке Конференції Міністрів європейських країн, відповідальних за сферу вищої освіти, Лондон, 2007; Комюніке конференції Європейських міністрів, відповідальних за вищу освіту, Льовен і Лувен-ла-Ньов, 2009), одним із основних завдань яких було створення єдиного європейського інформаційного освітньо-наукового середовища, що забезпечило б мобільність викладацького складу та студентського контингенту, уніфікацію систем освіти, розширення ринку працевлаштування випускників, доступність та взаємообмін науковими та навчально-методичними напрацюваннями, впровадження інновацій, забезпечення високої якості освітніх послуг тощо. Першість у таких нововведеннях надавалась університетам як провідним закладам вищої освіти.

Питання розвитку університетської освіти України в контексті європейського простору вищої освіти розробляли К. Гнезділова, М. Євтух, І. Каленюк, С. Курбатов, В. Москаленко, В. Прошкін, М. Степко, Н. Терентьєва, Г. Шевченко та ін. Науковці України, які пройшли стажування за програмою академічних обмінів імені Фулбрайта, працівники Інституту вищої освіти та Президії НАПН України актуалізували питання феномену університету та трансформацій університетської освіти.

Метою статті вбачаємо окреслення позитивних і негативних супроводів інтеграційних процесів в сфері вищої освіти, зокрема процесу створення єдиного європейського інформаційного освітньо-наукового простору.

Змінились пріоритети розвитку суспільства, і на початок XXI століття для університетського сектору провідними стали оновлення

місії та візії в контексті інтеграційних процесів. Входження України у трансконтинентальну систему інформації вимагає синхронізації процесів розвитку вищої освіти із загальними тенденціями розвитку людського суспільства як от зміна парадигми освіти (з монопарадигми на поліпарадигму), подвійна направленість освіти (базування на досвіді й знаннях минулого, що ґрунтується на пізнаній дійсності, пояснює вже пізнаний світ, вивчає його, людське суспільство та саму людину на підставі наявних знань – підтримуюча освіта; освіта, що пояснює взаємодію людини зі світом, реалізує перетворення, спрямовані на розвиток творчої перетворювальної діяльності – інноваційна освіта, результатом якої є розвиток інноваційного мислення, формування постійної потреби в саморозвитку і творчості, заснування і постійне вдосконалення методології перетворення власного «Я», суспільства і природи). Пріоритетними напрямками реформування університетської освіти цього періоду стають гуманізація, гуманітаризація, фундаменталізація, індивідуалізація, інноваційний характер освіти, демократизація, інноваційний менеджмент у сфері освіти, міжнародна інтеграція у сфері освіти та ін. [1, с. 100-101].

Інтегруючись у європейське освітньо-інформаційне співтовариство, вітчизняні університети мають адаптувати пропоновані ними освітні послуги не тільки до національного, а й до міжнародного ринку праці. Нам імпонує концепція трансформацій системи освіти, яка базується на таких положеннях: освіта є основою економічного розвитку країни; обґрунтоване відкриття нових престижних конкурентоспроможних спеціальностей, які формуватимуть висококваліфікованих фахівців нового покоління; адаптація освіти до умов ринкової економіки з урахуванням інтеграційних процесів; зміна змісту освіти, послідовне впровадження освітніх та управлінських інновацій і сучасних інформаційно-комунікативних технологій; розвиток ділових зв'язків фахівців із замовниками; корекція моделі фахівця на всіх етапах його підготовки.

XXI століття відзначилось запровадженням інноваційного навчання, проведенням наукових досліджень як обов'язкового компоненту діяльності освітнього закладу, оскільки наука перетворюється на безпосередню технологію виробництва. Перевагу стали надавати таким видам навчання як підтримуюче (неперервний процес, за якого працівники постійно оволодівають методами виконання завдань, планів, покращання тактичних прийомів роботи тощо); кризове (форма стратегічного реагування на події чи певні

ускладнення виробничого характеру); випереджувальне (стратегічний прийом реагування на очікувані майбутні тенденції розвитку організації) [1, с. 104, 105]. У впровадженні випереджувального навчання провідна роль належить університетам, зокрема, у поглибленні кооперації між університетами на національному та міжнародному рівнях, у підготовці кваліфікованих фахівців для створення й раціонального використання інформаційних технологій у всіх сферах людської діяльності. Випереджувальному навчанні притаманні такі принципи як фундаментальність та цілісність надання інформаційного блоку, індивідуалізація навчання, практичне спрямування знань, застосування у навчанні сучасних технологій, що, в свою чергу, сприяє мобільності фахівців.

Та для України характерними є зниження якості освітніх послуг внаслідок вимушеного пошуку додаткових джерел прибутку; низька мобільність (потенційно талановиті випускники університетів не знаходять вакансій для роботи на викладацьких чи дослідницьких посадах); меритократія у вищій освіті (прагнення університетів залучати на роботу знаних фахівців, що підвищить рейтингові позиції закладу, а не вкладати ресурси у підготовку власних кадрів); старіння професійного кваліфікованого викладацького складу, що не сприяє високій якості освіти, яка надається вищими навчальними закладами. Також спостерігається протистояння / напруженість між університетами так званого «світового класу» та масовими вищими навчальними закладами внаслідок введення міжнародних рейтингів. Це спричинило зміну характеру викладання, навчання та освітніх програм (у бік антифундаменталізації), зміну фінансування вищої освіти (суспільна користь – особистісна вигода), зміну професійної діяльності викладача (бюрократизація, постійна стресогенність, підвищені навантаження, нестабільність), ускладнення кваліфікаційних структур та підзвітності тощо.

Навіть такий стислий виклад супутніх проявів створення єдиного інформаційного освітньо-наукового простору засвідчує поряд з позитивними, і негативні (принаймні, суперечливі) явища у вищій освіті, що супроводжується не лише набуттям знаннями статусу основного капіталу для суспільного розвитку; розвитком інформаційно-комунікативних технологій; глобалізацією, інтернаціоналізацією та європеїзацією вітчизняної освіти, а й скороченням і змінами механізмів державного фінансування освіти і науки; зростанням кількості безробітних з середньою спеціальною та

вищою освітою; скороченням технічної, інженерної та фундаментальної освіти; прагненням молоді до працевлаштування у ВНЗ або одразу на навчання в аспірантурі або на посади, які не відповідають їх компетентностям; звільненням з ВНЗ професійних викладачів, які не підтримують нововведення та не забезпечують зростання рейтингових показників; заміною компетентних викладачів на “зручних” або тих, хто в змозі забезпечити грантову підтримку тощо.

Хотілось би вірити і працювати задля того, щоб інтеграційні процеси в їх сучасному прояві не зруйнували ті продуктивні напрацювання, якими пишається система вітчизняної університетської освіти; були не однобічно спрямованими (окремі зарубіжні ідеї впроваджуються у вітчизняний освітній простір без адаптації до існуючих вимог), а й забезпечували можливості для поширення вітчизняного досвіду та наукових напрацювань, які не мають фінансової підтримки з боку держави.

Література

1. Терентьева Н. О. Развитие университетской освіти в Украине: тенденции Второй академической революции: монография / Н. О. Терентьева. – Черкаси : ФООП Чабаненко, 2017. – 2017. – 408 с.

Інформація про автора:

Терентьева Наталья Александровна - доктор педагогических наук, доцент, Черниговский национальный педагогический университет имени Т.Г.Шевченка, профессор кафедры педагогики, психологии та методики физического воспитания, профессор кафедры искусствеских дисциплин, тел. +38-050-380-52-56

УДК 378

Валентина Тихолоз
м. Черкаси, Україна

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КУРСУ «ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ» У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Анотація. У статті розглядаються виховні можливості навчального курсу «Історія соціальної роботи» у формуванні професійного світогляду фахівців соціальної сфери. Проведений аналіз принципів народності, природовідповідності та гуманізму, які складають теоретичний фундамент сучасної соціальної педагогіки, яка, за свідченням науковців, є основою соціальної роботи, що, в свою чергу, залежить від соціального виховання.